

Sygn. akt I ACa 1010/12

Sygn. akt I ACa 1010/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Lidia Sularzycka

Sędziowie: SA Ewa Kaniok (spr.)

SO (del.) Anna Szymańska-Grodzka

Protokolant: sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa B. T.

przeciwko A. K.

o uznanie za niegodnego dziedziczenia

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 maja 2012 r., sygn. akt II C 68/12

1. oddala apelację;
2. zasądza od B. T. na rzecz A. K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;
3. przyznaje adwokatowi J. R. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 2700 (dwa Tysiące siedemset) złotych powiększoną o podatek VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 1010/12

(...)

Pozwem z dnia 21.12.2011 r. B. T. wniosła o uznanie A. K. za niegodną dziedziczenia po J. S. (art. 928 § 1 kc).

A. K. wniosła o oddalenie powództwa podnosząc, że wygasło prawo do żądania uznania za niegodną dziedziczenia, gdyż powództwo zostało wniesione po 3 latach od śmierci spadkodawczyni, czyli po upływie zawitego terminu wskazanego w art. 929 kc. Pozwana podniosła także zarzut braku istnienia przesłanek do uznania jej osoby za niegodną dziedziczenia.

Wyrokiem z dnia 30.05.2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

- w punkcie I. oddalił powództwo;

- w punkcie II. zasądził od B. T. na rzecz A. K. kwotę 100 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy wskazał:

J. S. zmarła w dniu 16.12.2007 r.

Postanowieniem z dnia 30.10.2008 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie, sygn. akt VI Ns 317/08, stwierdził, że spadek po J. S. na podstawie ustawy nabyły córki: A. K. oraz B. T. po 1/2 części każda z nich.

Postanowieniem z dnia 11.03.2011 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie, sygn. akt VI Ns 414/09, oddalił wniosek J. T. o zmianę w/w postanowienia z dnia 30.10.2008 r. o stwierdzeniu nabycia spadku po J. S.. Postanowienie to zostało zaskarżone apelacją, która nie została jeszcze rozpoznana.

Zdaniem Sądu Okręgowego B. T. wytoczyła powództwo po upływie zawitego terminu wskazanego w art. 929 kc, który stanowi, że uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia można żądać w ciągu roku od dnia, w którym powód dowiedział się o przyczynie niegodności, nie później jednak niż przed upływem lat trzech od otwarcia spadku. Zgodnie z art. 924 kc datą otwarcia spadku jest data śmierci spadkodawcy. J. S. zmarła w dniu 16.12.2007 r., a powódka złożyła pozew w dniu 21.12.2011 r., t.j. po upływie 3-letniego terminu wskazanego w art. 929 kc.

Powyższe - w ocenie Sadu I instancji - skutkuje koniecznością stwierdzenia, iż roszczenie o uznanie A. K. za niegodną dziedziczenia wygasło. Powództwo B. T. nie może zatem zostać uwzględnione.

Sąd Okręgowy miał na uwadze, że B. T. złożyła wcześniej pozew o uznanie A. K. za niegodną dziedziczenia po J. S., jednak na mocy prawomocnego zarządzenia Przewodniczącego Wydziału Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 09.09.2011 r., sygn. akt II C 220/11, został on zwrócony, a więc nie wywołał skutków prawnych.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 102 kpc uznając, że zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające nie obciążanie powódki, w przeważającej części, obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie pozwanej - co stanowiło podstawę obniżenia zasądzonych od powódki na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego z kwoty 3.600 zł do kwoty 100 zł (§ 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu /Dz.U. nr 163, poz. 1349 ze zm./).

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka B. T. zaskarżając go w całości.

B. T. nie zgadza się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, iż jej roszczenie wygasło na skutek upływu terminów wskazanych w art. 929 kc. Zdaniem apelującej pozew złożony w sprawie Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. akt II C 220/11, wywołał skutek prawny w postaci przerwania biegu terminu wskazanego w art. 929 kc.

Apelująca wniosła o uchylenie kwestionowanego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Pismem procesowym z dnia 26.07.2012 r. A. S. wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki kosztów procesu (k. 88).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja jest nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia i rozważania prawne poczynione przez sąd I instancji i przyjmuje je za własne.

Z żądaniem uznania za niegodnego dziedziczenia można wystąpić w ciągu roku od dnia dowiedzenia się o przyczynie niegodności, nie później jednak niż przed upływem trzech lat od otwarcia spadku (art. 929 kc). Termin trzyletni biegnie zawsze od daty otwarcia spadku i w każdym przypadku - niezależnie od chwili dowiedzenia się o przyczynie niegodności - uprawnienie do wytoczenia powództwa wygasa z upływem lat trzech od daty otwarcia spadku.

Terminy wynikające z art. 929 kc mają charakter terminów zawitych prawa materialnego, stąd też do ich biegu nie można stosować, nawet w drodze analogii, przepisów o terminach przedawnienia (v. wyrok SN z dnia 30.01.1998, r., I CKN 448/97, LEX nr 56817). Sąd Apelacyjny, podobnie jak Sąd I instancji, aprobuje pogląd, że z uwagi na umieszczenie omawianych terminów w grupie terminów służących do ukształtowania prawa nie jest dopuszczalne nieuwzględnienie upływu tych terminów nawet poprzez wykorzystanie art. 5 kc (v. wyrok SA w Katowicach z dnia 01.08.2007 r., V ACa 269/07, Biul. SAKa 2008/1/24; Wyrok SN z dnia 19.05.2004 r., I CK 671/03, LEX nr 585676; A. Kidyba, E. Niezbecka, Komentarz do art. 929 Kodeksu cywilnego - Kodeks cywilny. Komentarz, t. IV. Spadki, Wolters Kluwer, Warszawa 2012 r., stan prawny: 15.11.2011).

J. S. zmarła w dniu 16.12.2007 r., przez co ostateczny termin do wytoczenia powództwa o uznanie za niegodną dziedziczenia po niej A. K. upłynął w dniu 17.12.2010 r., tj. z upływem trzech lat od daty otwarcia spadku. B. T. wniosła pozew w sprawie w dniu 21.12.2011 r. (v. k. 1), a zatem z uchybieniem opisanego terminu, będącego terminem prawa materialnego.

W tej sytuacji słusznie sąd I instancji oddalił powództwo.

Zarzut naruszenia art. 929 k.c. jest chybiony.

Apelująca bezskutecznie podnosi, że pozew, jaki złożyła w dniu 15.12.2010 r., zarejestrowany przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod sygn. akt II C 220/11, spowodował przerwanie biegu terminu wskazanego w art. 929 kc.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczeń z dnia 30.01.1998 r. i 10.03.1993 r. „Do terminów tych nie można (...), nawet w drodze ostrożnej analogii, stosować przepisów o przedawnieniu roszczeń majątkowych.”, a więc także instytucji przerwania biegu przedawnienia (v. wyrok SN z dnia 30.01.1998 r., I CKN 448/97, LEX nr 56817; uzasadnienie uchwały SN z dnia 10.03.1993 r., III CZP 8/93, OSNCP 1993/153). Roszczenie o uznanie spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia jest roszczeniem o ukształtowanie prawa, także nie mogą do dochodzenia tego roszczenia mieć wprost zastosowania przepisy o przedawnieniu roszczeń (art. 117 i n. kc), a więc także art. 123 k.c., którego naruszenie zarzuca apelująca.

Zarzut naruszenia art. 928 § 1 kc w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. jest nieuzasadniony tym bardziej, że na mocy prawomocnego zarządzenia Przewodniczącego Wydziału Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 09.09.2011 r. pozew w sprawie II C 220/11 został zwrócony. Skutek prawomocnego zwrotu pozwu został opisany w art. 130 § 2 kpc, który stanowi, że pismo procesowe, które zostało zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem do sądu. Zarządzenie Przewodniczącego Wydziału Sądu Okręgowego z dnia 09.09.2011 r., sygn. akt II C 220/11, wydane zostało we wstępnej fazie postępowania, w którym podejmowane czynności zmierzają do usunięcia przeszkody uniemożliwiającej jego prowadzenie. Przedmiotem zarządzenia Przewodniczącego, wydanego na podstawie art. 130 § 1 kpc, jest usunięcie braków formalnych pozwu, które jest pismem wszczynającym postępowanie rozpoznawcze. Zarówno więc ono, jak też zwrot pozwu, są czynnościami, które zaistniały przed powstaniem zawisłości sporu. Na tym etapie postępowania nie można więc mówić, że doszło do skutecznego przerwania biegu terminu w znaczeniu wynikającym z treści art. 123 § 1 pkt 1 kc, skoro na skutek zwrotu pozwu postępowanie nie zostało podjęte - poza czynnościami przygotowawczymi.

Powyższe ma znaczenie jedynie marginalne, bowiem, do biegu terminów z art. 929 kc zasadniczo nie znajduje zastosowania instytucja przerwania biegu przedawnienia opisana w art. 123 kc, jako terminów zawitych prawa materialnego.

W opisanym stanie rzeczy apelacja B. T., jako nieuzasadniona, podlega oddaleniu - o czym Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie 1 wyroku w oparciu o art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania za drugą instancję Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1348 ze zm.) zgodnie z wynikiem sporu.